

Només és literatura

(*La Veu*, Núria Cadenes)

Jo mateixa ho dec haver escrit alguna vegada, com per separar els afers seriosos de la resta, la que ens inventem, feta vers o tros de novel·la. I dec haver dit o pensat que només és literatura, això, poca cosa, per tant, al costat de qualsevol realitat constatable, del fet dolorós, de la joia de viure, del cataclisme humà. Només és literatura. Com si haguéssim de demanar perdó per fabular, per bastir personatges, històries, frases, moments, mons. Com si n'acceptéssim el rol secundari.

Potser ho he dit o escrit o el que sigui: ho retiro.

Enguany es commemora el centenari del genocidi armeni. Un milió i mig de persones mortes, assassinades a cops, a trets, de fam i desesperació. L'estat turc va aprofitar la guerra mundial per embrutar-se les mans per sempre i va voler exterminar els pobladors armenis. Després encara va decretar el silenci sobre la ignomínia. Com si els milers de morts que van deixar arran dels camins durant la deportació, com si els infernals camps erms on s'acumulaven els cadàvers no haguessin existit mai.

Ja n'havia llegit alguna cosa, sobre la tragèdia armènia del 1915. Articles, referències, resums. Ara, però, que visc submergida en aquesta novel·la immensa i coral, sento que ja no me'n podré oblidar. Pel que hi explica (la resistència de 5.000 persones, camperols i artesans, vells i criatures i tothom que decideixen que, posats a morir, ells escolliran com: es neguen a ser deportats i es fan forts dalt de la muntanya, la seva muntanya, el Musa Dagh) i per com ho basteix (amb una narració delicada i terrible, detallada, viva), Franz Werfel, que n'és l'autor, aconsegueix travessar amb naturalitat les distàncies (del temps i de l'espai i de mentalitats i de tot) per fer-nos viure i comprendre el batec de la humanitat que es dessagnava a Anatòlia ara fa cent anys.

I és literatura, sí.

Els quaranta dies del Musa Dagh (Edicions de 1984, 2015)

Autor: Franz Werfel

Traductor: Ramon Monton

Títol original: Die vierzig Tage des Musa Dagh (1933)